

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29

21 липня 2026 року

м. Київ

РІШЕННЯ

№ 29

Рада суддів України як вищий орган суддівського самозрядування, що забезпечує виконання рішень з'їзду суддів України, здійснює контроль за їх реалізацією та вирішує питання внутрішньої діяльності судів. Одним із основних завдань Ради є сприяння створенню належних організаційних умов для функціонування судової влади, забезпечення незалежності суддів, захисту їх від будь-якого незаконного впливу чи втручання у здійснення правосуддя, а також сприяння професійному розвитку суддів.

У зв'язку з реалізацією положень статті 42 Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» до Ради суддів України надходять численні звернення від судів щодо з'ясування порядку застосування зазначеної норми до суддів.

Предметом таких звернень є, зокрема, питання щодо наявності чи відсутності підстав для поширення на суддів вимог про використання до кінця 2026 року щорічних відпусток, право на які виникло за останній відпрацьований робочий рік, можливості використання таких відпусток у наступному календарному році, а також щодо застосування порядку виплати грошової компенсації за невикористані дні відпустки в межах затверджених видатків на оплату праці відповідного державного органу.

Рада суддів України у своєму рішенні від 05.08.2022 № 24 наголошує, що Закон України «Про судоустрій і статус суддів» – це спеціальний нормативно-правовий акт, який визначає організацію судової влади та здійснення правосуддя в Україні, а також регламентує статус професійного судді та трудові відносини із суддями. Відтак саме положення цього Закону визначають обсяг прав, обов'язків і гарантій суддів, у тому числі гарантій їх соціального забезпечення.

Зокрема, стаття 136 цього Закону встановлює обсяг щорічної та додаткової оплачуваної відпустки суддів.

Водночас питання, не врегульовані зазначеним Законом, можуть регулюватися загальним законодавством про відпустки, зокрема Законом України «Про відпустки» та положеннями Конвенції Міжнародної організації праці № 132 (переглянутої) 1970 року «Про оплачувані відпустки», ратифікованої Законом України «Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці № 132 (переглянутої) 1970 року «Про оплачувані відпустки» від

29 травня 2001 року № 2481-III (далі – Конвенція). При цьому міжнародні стандарти у сфері праці виходять із пріоритетності реалізації права особи саме на відпочинок, а не на отримання грошової компенсації замість нього.

Крім того, статтею 12 Конвенції прямо встановлено, що будь-які угоди про відмову працівника від права на мінімальну щорічну оплачувану відпустку або про її невикористання із заміною грошовою компенсацією чи іншим способом визнаються недійсними або забороняються. Таким чином, міжнародним договором, який ратифіковано Україною, виключається можливість примусової або формалізованої заміни відпустки грошовою компенсацією поза волею працівника.

На виконання зазначених міжнародних зобов'язань статтею 24 Закону України «Про відпустки» передбачено, що заміна частини щорічної відпустки грошовою компенсацією допускається виключно за бажанням працівника та за умови використання ним не менше 24 календарних днів відпустки, тобто мінімальної щорічної оплачуваної відпустки передбаченої чинним законодавством. Разом з цим варто зазначити, що Законом України «Про судоустрій і статус суддів» суддям надається щорічна оплачувана відпустка тривалістю 30 робочих днів. Отже, законодавець виходив із пріоритетності реалізації права особи саме на відпочинок. При цьому грошова компенсація не є заміною такого права, а лише додатковою можливістю, реалізація якої залежить від волевиявлення особи.

Статтею 42 Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» встановлено, що у 2026 році відпустки, визначені пунктом 1 частини першої статті 4 Закону України «Про відпустки», на які працівник державного органу набув право за останній відпрацьований робочий рік, мають бути використані такими працівниками до кінця 2026 року. У разі невикористання працівником державного органу зазначених відпусток йому в межах затверджених видатків на оплату праці відповідного державного органу виплачується грошова компенсація за всі дні невикористаної відпустки, на які він набув право за останній відпрацьований робочий рік.

Рада суддів України зауважує, що дана стаття поширюється на працівників державних органів та не містить прямих положень щодо зміни або обмеження гарантій, встановлених Законом України «Про судоустрій і статус суддів».

Законодавство України послідовно розмежовує поняття «суддя» та «працівник державного органу». Суддя не перебуває на державній службі, не належить до категорії державних службовців та не здійснює свою діяльність на підставі трудового договору. Натомість він є носієм судової влади, наділеним особливим конституційним статусом.

Оскільки судді не відносяться до визначення категорії державних службовців, а їхній статус, порядок проходження служби та соціальні гарантії визначаються Конституцією України та спеціальним законом, положення статті 42 Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» не можуть позбавляти суддів права на перенесення невикористаної відпустки на наступний рік або права на отримання грошової компенсації за невикористані дні відпустки за поточний рік виключно за їхнім волевиявленням.

З огляду на викладене, Рада суддів України звертає увагу на наявність правсвих підстав вважати, що положення статті 42 Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» не поширюються на суддів.

Поряд з цим, Рада суддів України наголошує, що положення статті 42 Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» загалом не змінюють принцип пріоритетності фактичного використання відпустки над її компенсацією, закріплений положеннями Конвенції, Законом України «Про відпустки» в частині можливості перенесення невикористаної відпустки на наступні періоди.

Про подібний підхід щодо тлумачення статті 33 Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» та статті 30 Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік», які є аналогічними за своїм змістом до статті 42 Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» свідчать листи-роз'яснення Міністерства фінансів України від 16.11.2023 та Міністерства економіки України від 06.05.2024, від 02.12.2025 у яких зазначено, що виплата грошової компенсації здійснюється лише після використання працівником мінімальної щорічної оплачуваної відпустки передбаченої чинним законодавством, в межах передбачених бюджетних асигнувань відповідного державного органу. При цьому заборони використання працівником щорічної відпустки за попередній період у поточному році вказані листи не містять.

До того ж, листом від 06.05.2024 Мінекономіки передбачає, що для послідовного та точного обліку використання щорічних відпусток доцільно надавати працівнику спочатку невикористану щорічну відпустку за попередній рік, а потім за наступний. Також у листі від 02.12.2025 Мінекономіки роз'яснило, що у разі невикористання працівником щорічної відпустки, виплата грошової компенсації за залишок днів невикористаної відпустки здійснюється в межах затверджених видатків на оплату праці відповідного державного органу лише після використання працівником 24 календарних днів щорічної відпустки.

Перед цим Мінфін, листом від 16.11.2023 роз'яснив, що згідно зі статтею 23 Закону України «Про відпустки» та статті 51 Бюджетного кодексу України в установах та організаціях, що утримуються за рахунок бюджетних коштів, оплата відпусток проводиться за рахунок бюджетних асигнувань на їх утримання, що є додатковим навантаженням на фонд оплати праці.

З огляду на наведене вище, враховуючи роз'яснення Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України слід зазначити, що положення статті 42 Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» мають виключно бюджетний характер та регулюють фінансові аспекти виплати грошової компенсації за невикористані відпустки в межах затверджених видатків на оплату праці відповідного державного органу та не встановлюють положень про припинення права працівника на невикористану у поточному році частину відпустки, її перенесення чи її обов'язкової заміни грошовою компенсацією. Зазначена норма не містить прямої вказівки на втрату працівником права на невикористану відпустку за попередній період у поточному році та не передбачає обов'язку заміни такої відпустки грошовою компенсацією.

Відтак її положення підлягають застосуванню виключно у взаємозв'язку з нормами спеціального законодавства, яке регулює порядок надання відпусток та випадки виплати компенсації за них.

Тому невірне тлумачення окремими структурними підрозділами судів статті 42 Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» створює ризики фактичного позбавлення працівників можливості реалізувати право на відпочинок та відновлення фізичного та психічного стану, оскільки в умовах підвищеного навантаження у воєнний час, значної кількості вакантних посад у судах використання відпусток часто є ускладненим або вимушено відтерміновується.

Заслухавши та обговоривши інформацію членів Ради суддів України Барсук М.А., П'янової Я.В. про роз'яснення щодо практичного застосування статті 42 Закону України «Про державний бюджет України на 2026 рік» щодо суддів, керуючись принципами верховенства права, пропорційності, захисту прав людини в умовах воєнного стану та необхідності забезпечення кадрового потенціалу та стабільного функціонування судової системи, відповідно до частини восьмої статті 133 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та Положення про Раду суддів України, затвердженого рішенням XX чергового з'їзду суддів України від 11 березня 2026 року, Рада суддів України

в и р і ш и л а:

Роз'яснити, що положення статті 42 Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» не поширюються на суддів, правовий статус, порядок реалізації права на відпустку та гарантії соціального забезпечення яких визначаються Конституцією України та спеціальним Законом України «Про судоустрій і статус суддів».

Роз'яснити, що положення статті 42 Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» спрямовані на врегулювання фінансових аспектів виплати грошової компенсації за невикористані дні відпустки в межах затверджених видатків на сплату праці відповідного державного органу та запобігання надмірному навантаженню на Державний бюджет України. Зазначена стаття не містить заборони використання відпустки за попередній період в поточному році та не передбачає втрати працівником державного органу права на таку відпустку у наступному році в разі її невикористання до кінця 2026 року.

**Голова
Ради суддів України**

Віталій САЛІХОВ